

4. Славіна Н.С., Михальська С.А. Розвиток емоційної сфери та вольових якостей дитини як умова психологічної готовності до школи. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. 2014. Випуск 24, С. 621-630

УДК 37.018.43:378.4(477) (043.2)

Бондар Т. І.
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет

ВИКЛИКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗВО УКРАЇНИ

Екстремальна ситуація у світі, зумовлена пандемією коронавірусу, змусила всі заклади вищої освіти України оперативного переходити до дистанційної форми навчання. Ургентність таких змін стала суттєвим випробуванням для всіх учасників освітнього процесу, у зв'язку з кардинальними відмінностями між очною й віртуальною формами навчання. Вокабуляр кожного учасника освітнього процесу миттєво був поповнений такими поняттями, як «Zoom», «Google classroom», «Google forms», «Google meet». За цей короткий, але надзвичайно перевантажений період, що триває з 12 березня 2020 р., науковці та практики дійшли спільного висновку, що дистанційна освіта вимагає негайної модернізації системи навчання, пріоритетного ставлення держави до розвитку освіти, переформатування підходів і методів навчання. Такі міркування підтвержені в низці досліджень, зокрема в працях Т. Щербан та В. Гоблика, де комплексно й докладно проаналізовані статистичні дані стосовно стану дистанційної освіти в умовах екстремальної ситуації [1]. У річищі порушеної проблеми варто схарактеризувати виклики, які перешкоджають ефективності дистанційного навчання в сучасних умовах розвитку вищої освіти в Україні.

Домінуючу роль у реалізації дистанційної освіти відіграє забезпечення навчального процесу технічними засобами. Реалії сьогодення такі, що науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти визнають неготовність до дистанційного навчання через неналежне технічне оснащення. В умовах дистанційної освіти пріоритетного значення набуває рівень матеріального добробуту громадян, оскільки дистанційне навчання прямо пропорційно залежить від здатності придбати кожному членові сім'ї, який навчається або навчає, комп'ютер чи інші гаджети. Нерідко студентам доводиться працювати з мобільними телефонами, що ускладнює якісну участь в обговоренні матеріалу, належне виконання письмових завдань у синхронному режимі. У нинішніх умовах часто порушені гігієнічні норми, поза увагою залишені вимоги до шрифтів, як-от у разі з друкованою продукцією. Це породжує в науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти ризик захворювань органів зору, опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи, а також розладів нервово-психічної сфери організму.

У європейських країнах розв'язанням аналізованої проблеми опікуються заклади вищої освіти, які формують для науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти якісне освітнє середовище. Відсутність технічного забезпечення вкрай негативно позначається на доступі до якісної освіти. Зарубіжні заклади вищої освіти оновлюють матеріально-технічну базу за участі добровільних організацій, забезпечують кожного науково-педагогічного працівника й здобувача (за потреби) технічними засобами. В умовах недостатнього фінансування вітчизняних закладів розв'язання цієї проблеми стає компетенцією безпосередньо кожного учасника освітнього процесу.

Наступний виклик тісно пов'язаний із питаннями мережевого покриття території України, зокрема у віддалених населених пунктах, де нині проживають студенти, дотримуючись карантинних обмежень. Нездатність провайдерів забезпечити потужний інтернет-зв'язок, відсутність можливостей закладу вищої освіти створити достатню кількість

точок доступу для потужної ретрансляції сигналу, низький матеріальний рівень українських громадян унеможливають технічно якісну комунікацію для проведення занять на високому рівні. Унаслідок суперечності між вимогами до занять і реальною швидкістю інтернет-зв'язку, виникає незадоволення професійною діяльністю з боку науково-педагогічних працівників. Відсутність спілкування або спілкування з перешкодами під час проведення лекційних чи практичних занять нівелюють сутність навчання, впливають на психологічний стан учасників освітнього процесу.

Не менш важливий виклик – потреба в забезпеченні дистанційного формату освіти навчально-методичними матеріалами. В екстремальних умовах перед науково-педагогічними працівниками постає завдання, по-перше, розширити обсяг лекційного матеріалу, оскільки бібліотеки не встигають створювати для користувачів електронну навчальну й наукову літературу; по-друге, модифікувати підходи до способів подання лекційного матеріалу. Нині потребує модернізації наочний матеріал, презентації, концептуальні схеми, відеолекції, письмові методичні рекомендації щодо роботи над теоретичним матеріалом, виконання письмових завдань.

У контексті навчально-методичного супроводу суттєвим викликом вважаємо необхідність планування різних видів роботи під час практичних занять в онлайн-форматі, підготовки численної кількості тестових завдань для моніторингу успішності здобувачів вищої освіти. Створення лише одного тесту, що складається з 15 завдань (множинний вибір), переміщення його до «Google form» із зазначенням правильних відповідей та пояснень потенційних помилок, може потребувати від 2 до 5 годин часу викладача.

В умовах дистанційного навчання необхідно кардинально змінювати технології й методи навчання. Для ефективного використання лекційного часу важливо переорієнтуватися на «перспективне» навчання, в умовах якого студенти заздалегідь опрацьовують матеріал лекції самостійно. У разі попереднього ознайомлення з матеріалами лектор і здобувачі отримують більше часу для обговорення дискусійних питань. Такий підхід вимагає від студентів усвідомлення відповідальності за навчання, від лекторів – відмови від ролі «ретранслятора» знань, спонукає всіх учасників освітнього процесу до самостійної пошукової діяльності.

На тлі дистанційного навчання стресогенним чинником для учасників освітнього процесу є «доступність» викладача й здобувача, оскільки мобільний зв'язок уможливує комунікацію з 8 години ранку до 10 години вечора. Кількість телефонних звернень студентів до викладача й навпаки помітно зростає, що зумовлене відсутністю живого спілкування, повільним інтернет-зв'язком протягом занять, браком необхідних матеріалів, технічною недолугістю електронного навчального середовища, труднощами використання комп'ютера. Дистанційне навчання сприяє індивідуальному підходові до кожного студента, однак створює неймовірне навантаження на педагогічних працівників (особливо в разі великої кількості студентів у групі).

Актуальності набуває питання формату тестів й академічної доброчесності здобувачів. Попри той факт, що тестова форма завдань має багато переваг (полегшує перевірку, забезпечує систематичний контроль), основним недоліком є неможливість тестів відобразити реальну картину рівня успішності здобувачів. Наявний рівень ідентифікації допускає ситуацію, коли замість одного студента завдання виконує інший. Проходячи тестування в онлайн-режимі, студент паралельно отримує доступ до різних джерел інформації. Ще одним недоліком є обмежені можливості тестів множинного вибору для розвитку критичного мислення, творчості, саморефлексії.

Необхідність подолати виклики й забезпечити якість освіти в умовах дистанційного навчання непомірно збільшила навантаження на викладача. Для розрахунку рейтингу науково-педагогічних працівників, який покликаний обліковувати зайнятість педагогів, варто множити кількість аудиторних годин утричі. На кожну годину заняття викладач витрачає в середньому дві години для підготовки, складання тестів, перевірки завдань. Якщо навчальне навантаження становить 570 годин, то потрібно облікувати його як 1710 годин, що

суттєво перевищує окреслений обсяг навчального навантаження на одну ставку (1542 години).

Реальний облік зайнятості викладача – основна передумова покращення якості освіти та подолання викликів дистанційного навчання. Унормування часу вивільнить ресурси для професійного розвитку викладача. Нагальною є проблема підвищення цифрової компетентності, оволодіння технологіями електронного дистанційного навчання, якісного супроводу самостійної роботи студентів. Сучасна освіта потребує творчого педагогічного працівника, водночас постійне перенавантаження призводить до професійного вигорання, ускладнює досягнення якісних навчальних результатів. Держава має бути зацікавлена в розвитку наукового потенціалу нації, створенні сприятливих умов для запотребованості освіти, що сприятиме динамічному поступу України.

Подальше дослідження порушеної проблеми перспективне в напрямі експериментальної перевірки часових і людських ресурсів для наукової, навчально-методичної, організаційної діяльності педагогічних працівників, а також в аспекті аналізу мотиваційних механізмів роботи учасників освітнього процесу в онлайн-форматі.

Список використаних джерел

1. Щербан Т. Д. Дистанційна освіта в умовах екстремальної ситуації. На прикладі самоізоляції: березень – травень 2020 р. Мукачево: РВВ МДУ, 2020. 160 с.

УДК 378.011.3-051:[81'271,1]: 005.336.2 (045)

Давидченко І. Д.
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри української лінгвістики, літератури
та методики навчання, керівник навчального відділу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

З метою формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх фахівців важливо розглянути питання про можливість процесу проектування змісту фахової освіти, при якому освітні та професійні завдання будуть поєднані, взаємопов'язані й будуть спрямовані на розвиток особистості здобувачів вищої освіти, створення оптимальних умов та успішний рух у майбутньому професійному просторі.

Із нашого погляду сьогодні пошук шляхів ефективної підготовки студентів у системі вищої освіти ведеться з позицій системного, компетентісного, особистісно-діяльнісного, технологічного, міжкультурного підходів тощо. Для нашого дослідження як теоретико-методологічне підґрунтя для розробки технології формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх фахівців були обрані системно-діяльнісний (загальнонаукова основа), компетентісний (теоретико-методологічна стратегія) і культурологічний (практико орієнтована тактика) підходи.

У нашому дослідженні компетентісний підхід розглядається як теоретико-методологічна стратегія, що розуміється нами як орієнтація дослідження на уявлення сукупності узагальнених наукових положень із проблеми, характеристика різних напрямів її дослідження й організації теоретичної та практичної діяльності. У низці наукових студій компетентісний підхід як освітній принцип розглядається в працях І. Беха, Н. Бібік, С. Бернацької, Г. Беленької, А. Богуш, Т. Голуб, Р. Гуревича, О. Дубасенюк, О. Локшиної, Т. Нестеренко, О. Овчарук, Т. Отрошко, О. Пометун, О. Савченко, В. Свистун, В. Тушевої, В. Ягупова та ін. Науковці трактують компетентісний підхід як сукупність загальних принципів визначення мети освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>